

PRESSMEDDELANDE

10 maj 2023

FINANSPOLITISKA RÅDETS RAPPORT

Svensk finanspolitik 2023

Ramverket följs men det finns brister i redovisningen

De offentliga finanserna är i bra skick. Både sparandet och skulden är i linje med det finanspolitiska ramverket. Taken för de offentliga utgifterna har ändrats i samband med regimskiftet, vilket är enligt praxis. Det finns dock flera oklarheter i budgetpropositionen för 2023 (BP23). Det är svårt att förstå hur regeringen gör sin bedömning av finanspolitikens inriktning. En anledning till detta är att regeringen har bytt metod för beräkning av det strukturella sparandet. Trots att det är den viktigaste indikatorn redovisar regeringen inte hur metodbytet påverkar reformutrymmet och finanspolitikens inriktning. Det är anmärkningsvärt eftersom tydlighet är en hörnsten i ramverket.

Rimlig finanspolitik med hänsyn till inflationen

Det är svårare än vanligt att bedöma vad som är en rimlig finanspolitik. Det räcker inte med att ha en god bild av vart ekonomin är på väg, också penningpolitiken måste beaktas. Elstöden är den största ekonomisk-politiska åtgärden. När de beaktas är finanspolitiken något expansiv. Det svaga konjunkturläget skulle ha kunnat motivera en mer expansiv finanspolitik. Rådet anser dock att politiken är rimlig; den höga inflationen får inte bita sig fast. Det finns goda möjligheter för regeringen att vidta ytterligare åtgärder framöver om lågkonjunkturen består och inflationstrycket dämpas.

Elstöden alltför omfattande

Givet osäkerheten kring hur höga priserna på el skulle bli vintern 2022/23, samt de EU-regelverk som styr hur kapacitetsavgifterna får användas, var det rimligt att avisera ett visst elstöd i BP23. Rådet är dock kritiskt till elstödet för perioden november–december 2022, dels eftersom tidigare stöd täckte den perioden, dels för att priserna under perioden blev lägre än vad som befarades. Upprepade stöd kan skapa förväntningar om ytterligare stöd. Det minskar drivkrafterna för att spara el och energieffektivisera. Återkommande stöd för höga elkostnader bör därför undvikas.

Än mer tveksamma är elstöden till företag. Företag kan ofta vältra över sina ökade kostnader på konsumenterna. De kan också skjuta på skattebetalningar och finansiera sig med lån. Dessutom har storförbrukare ofta långa fasta elavtal. Över ett visst förbrukningstak borde företag ha behövt styrka sina kostnader kombinerat med ett maxbelopp per företag.

Sammantaget blev elstöden för omfattande. Stöden till hushållen innebär att elkostnaderna efter stöd blev mindre än under ett normalår i norra Sverige och ungefär som under ett normalår i södra Sverige. Stöd till utsatta hushåll och åtgärder för att förbättra ekonomins tillväxtpotential borde ha prioriterats. De senare lyste i princip helt med sin frånvaro i BP23.

Regeringen borde ha antagit en tydligare roll i hanteringen av elstöden

Hanteringen av elstöden har inte varit bra. Frågor som i grunden är politiska har bollats mellan regeringen och olika myndigheter. Även om stöd av det slag vi sett bör undvikas bör regeringen se över hur liknande situationer med extraordinära kapacitetsavgifter ska kunna hanteras i framtiden. Vidare bör information om elstöden och deras mottagare vara tillgänglig för granskning. Politiken ska vara tydlig, den ska kunna utvärderas och ansvar ska kunna utkrävas.

Finanspolitiken bättre än sitt rykte

Erfarenheterna från stabiliseringspolitiken under 1970- och 1980-talen minskade tilltron till en aktiv finanspolitik. Men nuvarande institutionella ramverk skiljer sig från den tiden; det föreskriver att åtgärderna bör anpassas till konjunktursvängningarna samtidigt som den självständiga penningpolitiken sätter gränser för finanspolitiken. Rådet har studerat finanspolitiken under perioden 2002–2022. Politiken visar sig ha varit kontracyklisk både när den beslutades och när den granskas i efterhand. Antalet tillfällen med klart procyklisk finanspolitik har varit få. Rådet bedömer att det finns skäl att vara försiktigt optimistisk när det gäller finanspolitikens möjligheter att stabilisera ekonomin.